

Samenstelling:
Sjors Hofstede, Xander van Uffelen

‘Deense overheid gaf bevolking het gevoel: dit project is collectief’

INTERVIEW

MICHAEL BANG PETERSEN

In Denemarken is de coronacrisis voorbij. Vrijdag zijn de laatste beperkende maatregelen opgeheven. Het geheim? Vertrouwen in de overheid.

In maart vorig jaar ging Denemarken als een van de eerste landen in lockdown, een maand later liet het die als een van de eerste voorzichtig los. Ook met zijn vaccinatiecampagne was het land een tijd koploper. Vrijdag werden de Denen daarvoor beloofd: de bevolking heeft alle vrijheden teruggekregen.

Vaccineren is de sleutel, zegt Michael Bang Petersen, hoogleraar politieke wetenschappen in Aarhus. Maar een groot vertrouwen in de coronaanpak van de overheid was volgens hem het slot waarin de sleutel naadloos paste. Zonder dat vertrouwen was nu niet zo'n hoog percentage Denen ouder dan 12 gevaccineerd.

Petersen deed vanaf het begin van de coronacrisis, naast adviserend werk voor de Deense overheid, onderzoek naar de overheidscommunicatie van Denemarken en zeven andere landen, waaronder Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. Nederland behoorde niet tot die groep.

Uit uw onderzoek blijkt dat Denen een hoog vertrouwen hebben in hun overheid. Waar komt dit vertrouwen vandaan?

‘In Denemarken is het vertrouwen in de overheid van nature al hoog. Maar dat is niet voldoende. Wat Denemarken onderscheidt, is de manier waarop de overheid tijdens de pandemie heeft gehandeld, vooral in het begin. Tijdens persconferenties gaf de overheid de bevolking het gevoel dat de pandemiebestrijding een collectief project was. Ook de koningin sprak de bevolking toe – dat was in vredetijd niet eerder gebeurd.

‘Voor een vergelijkking ken ik de situatie in Nederland niet goed genoeg. De Deense overheid heeft veel nadruk gelegd op de onzekerheden. In het begin van de crisis maakte de minister-president duidelijk dat er fouten gemaakt zouden worden. Die transparantie vergroot het vertrouwen in de strategie die de overheid volgt, dat in Denemarken tijdens de pandemie nauwelijks is afgenomen.’

Michael Bang Petersen

‘Er is nu duidelijk bewijs van een correlatie tussen vaccinatiebereidheid en vertrouwen in de overheid. We zoeken nog uit of er ook een causaal verband is. Het vertrouwen in de overheid kwam in ieder geval eerst: het bestond al voordat mensen moesten kiezen of ze zich lieten vaccineren.’

Dankt Denemarken zijn voorsprong in de vaccinatiecampagne niet vooral aan enkele slimme logistieke keuzes?

‘Dat speelt een rol. Maar verscheidene Europese landen krijgen vac-

cins die ze op voorraad hebben niet weggeprikt, dus het kan dus niet enkel een logistieke kwestie zijn. Al voor de campagne begon, toen we niet eens wisten hoe de vaccins eruit zouden komen te zien, zeiden veel Denen dat ze het vaccin zouden nemen.’

Hoe gaat Denemarken om met vaccinweigerers?

‘Discussies over het invoeren van een vaccinatieplicht heb je hier niet. De overheid probeert het vaccineren voor burgers zo eenvoudig mogelijk te maken en ervoor te zorgen dat zij niet op basis van foutieve informatie over hun vaccinatie beslissen. Maar dat ‘leven en laten leven’ kan alleen omdat al zoveel mensen gevaccineerd zijn.

‘Uit politicologisch onderzoek weten we dat als de politieke partijen vechten er meteen onenigheid ontstaat onder de burgers. In Denemarken vonden de verschillende partijen, inclusief de oppositie, steeds weer een gemeenschappelijke basis. Dat is cruciaal geweest om het gevoel van een gezamenlijk project te behouden.’

Wat kunnen andere overheden van de Deense leren?

‘Het belangrijkste is om burgers te vertrouwen. Wanneer een crisis toeslaat, handelen mensen over het algemeen redelijk. Dat wisten we al uit gedragsonderzoek van voor de coronacrisis. De overheid moet hen van zoveel mogelijk informatie voorzien, en erop vertrouwen dat ze met de complexiteit van de situatie kunnen omgaan. Behandel burgers als actieve onderdelen van de oplossing, in plaats van als het probleem.’

Dylan van Bekkum
Pepijn de Lange

Coronavaccins werken ook bij patiënten met auto-immuunziekte, blijkt uit studie

Ellen de Visser
Amsterdam

Verreweg de meeste patiënten met een auto-immuunziekte maken na twee coronavaccinaties net zoveel beschermende antistoffen aan als gezonde mensen, ook als ze medicijnen slikken om hun afweer te onderdrukken. Dit blijkt uit een grote landelijke studie onder leiding van onderzoekers van het Amsterdam UMC en bloedbank Sanquin, waarvan zaterdag de eerste resultaten bekend zijn gemaakt.

Het is wereldwijd het eerste onderzoek dat duidelijkheid geeft over die grote groep patiënten. Immunoloog en onderzoeksleider Taco Kuijpers noemt de resultaten ‘boven verwachting’. De bevindingen zijn gedeeld met minister Hugo de Jonge, die volgende week moet besluiten welke patiënten in aanmerking komen voor een derde coronaprik. Kuijpers verwacht dat slechts een klein deel van alle patiënten met een auto-immuunziekte zal worden uitgenodigd.

De onderzoeksresultaten zijn alleen al in Nederland van belang voor honderdduizenden patiënten met onder meer reuma, multiple sclerose en ont-

stekingsziekten van de darm. Zij gebruiken vaak medicijnen die moeten voorkomen dat hun immuunsysteem zich tegen hen keert. De vraag was of door die onderdrukte afweer het coronavaccin bij hen wel voldoende effect zou hebben. Patiënten hadden soms het gevoel vogelvrij te zijn, zegt immunoloog Marieke van Ham. ‘We kregen veel mails van mensen die uit angst

Niet auto-immuunziekte maar het type medicijn dat patiënt slikt, bepaalt de respons op het vaccin

voor besmetting al anderhalf jaar in hun huis opgesloten zaten.’ Om die onzekerheid weg te nemen, is besloten de voorlopige studieresultaten al vrij te geven. ‘We kunnen patiënten geruststellen. De meesten reageren op de vaccins net als de rest van de bevolking.’

De studie maakt duidelijk dat niet de auto-immuunziekte de respons op het vaccin bepaalt, maar het type medicijn dat patiënten tegen hun ziekte

gebruiken, zegt neuroloog Filip Eftimov. De meestgebruikte afweeronderdrukkende medicijnen blijken geen problemen te geven. Tot nu toe hebben de onderzoekers van drie wat minder gangbare medicijnen vastgesteld dat ze het effect van vaccinatie lijken te onderdrukken: patiënten die ermee worden behandeld maken minder goed antistoffen aan. Dat zijn rituximab, ocrelizumab en fingolimod, middelen die op verschillende wijze ingrijpen op de B-cellen, de fabriekjes die antistoffen maken.

Een gebrek aan antistoffen hoeft niet te betekenen dat die kleine groep onbeschermd is, benadrukt Sanquin-onderzoeker Theo Rispens. Er zijn aanwijzingen dat de coronavaccins bij die patiënten, net als bij gezonde mensen, andere geheugencellen van het immuunsysteem aan het werk zetten. Of dat klopt, wordt nu uitgezocht.

Dat Nederlandse artsen en wetenschappers snel zo'n grote groep patiënten konden onderzoeken, is deels geluk, zegt Eftimov. Drie jaar geleden werd het consortium T2B opgezet met het doel de overlap tussen verschillende auto-immuunziekten te bestuderen. De specialisten die daarin samenwerken, konden tijdens de pandemie snel overschakelen op onderzoek naar het effect van vaccinatie.

CIJFERS BIJ HET NIEUWS WONINGMARKT

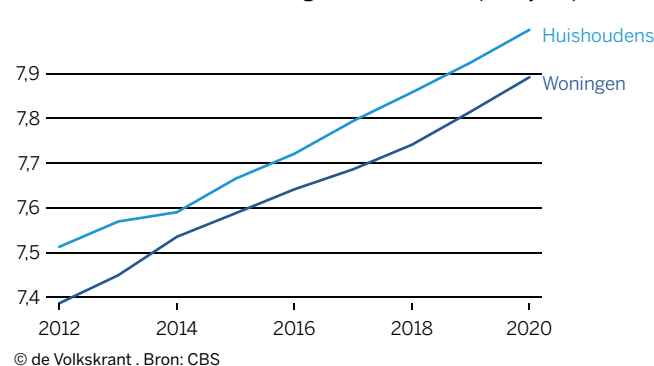
Aan vooravond Woonprotest is woningtekort nog even groot als tien jaar geleden

De problemen op de woningmarkt waarvoor zondag de demonstratie Het Woonprotest aandacht vraagt, worden niet per se veroorzaakt door een tekort aan woningen. Ondanks de trage nieuwbouw houdt het aanbod gelijke tred met het aantal huishoudens in Nederland. In 2020 waren er per huishouden ongeveer evenveel woningen beschikbaar als acht jaar geleden. In mei 2021 overtrof de verhouding het

gemiddelde van de laatste twintig jaar, aldus CBS-hoofdecenoom Van Mulligen. Een oorzaak is eerder dat er veel geld beschikbaar is om te kopen. De prijzen stegen zo sterk dat nog maar 3 procent van de aangeboden woningen betaalbaar is voor een alleenstaande met een modaal inkomen, berekende De Hypotheek onlangs. Tussen 2013 en 2021 steeg de gemiddelde huizenprijs van 211- naar 365 duizend euro.

Nog evenveel woningen per huishouden

Aantal huishoudens en woningen in Nederland (x miljoen)

Opmars beleggers in de grote steden

De opmars van private en particuliere beleggers op de huizenmarkt is er een belangrijke oorzaak van dat jonge huizenkopers moeilijk een woning vinden. Beleggers bieden hogere bedragen en snijden de starters de pas af. Vooral vlak voor invoering van de hogere overdrachtsbelasting in 2021 sloegen zij hun slag. Zij kregen een kwart van de huizen in de vier grote steden in handen. Na de invoering bleven beleggers huizen opkopen, toonde Omroep Rijnmond deze week aan.

Investeerders

Percentage door bewoners verkochte woningen gekocht door investeerders

■ Vier grote steden
■ Heel Nederland

2011-2020

13%
7%

Laatste kwartaal 2020

25%
15%

© de Volkskrant . Bron: Kadaster

Starters die heil zoeken op huurmarkt krijgen te maken met snel stijgende huren vrije sector

Terwijl starters door concurrentie van beleggers lastig een huis kunnen kopen, wordt huren steeds duurder. Door aanscherping van de regels komen middeninkomens niet meer in aanmerking voor een sociale huurwoning. En de huurprijzen in de vrije sector zijn de afgelopen jaren veel sneller gestegen dan die bij woningcorporaties. Particuliere beleggers die huizen opkopen, verhuren deze bovendien

vaak met een tijdelijk huurcontract van twee jaar. De tarieven van flexibele huur liggen hoger dan die van vaste huurcontracten, bleek onlangs uit onderzoek van *de Volkskrant*. Elke keer als een nieuwe huurder zich aanmeldt, kan de verhuurder de tarieven verder opvoeren. De huurprijs stijgt extra als er een nieuwe huurder intrekt, zo meldde het CBS: het afgelopen jaar met gemiddeld ruim 7 procent.

Huur in vrije sector steeg sneller

Gemiddelde huurstijging corporatiewoningen en vrijesectorwoningen, in procenten

